

Εφαρμογή των προνοιών για το περιουσιολόγιο στην Ελλάδα

Στυλιανός-Ιωάννης Γ. Κουτνατζής

Δικηγόρος MK legal Law Offices

Λέκτορας Δημοσίου Δικαίου Νομικής Σχολής Θράκης

Δημ. Σούτσου 9, Τ.Κ.: 11521, Αθήνα

Τηλ. : 2106462921

E-mail: koutnatzis@mklegal.gr

I. Μια πρώτη απόπειρα δημιουργίας περιουσιολογίου

(άρθρο 10 ν. 2019/1992)

- ▶ Δυνατότητα των υπόχρεων σε δήλωση φορολογίας εισοδήματος φυσικών προσώπων για την υποβολή, μαζί με την οικεία δήλωση του έτους 1992, **δήλωσης των κινητών περιουσιακών στοιχείων** που είχαν στην κυριότητά τους την 1^η Ιανουαρίου 1992.
- ▶ Η δήλωση είναι **προαιρετική** και γίνεται **υποχρεωτικά δεκτή** από τον προϊστάμενο της αρμόδιας Δημόσιας Οικονομικής Υπηρεσίας, χωρίς να αναζητηθεί από αυτόν η **προέλευση ή ο τρόπος και χρόνος απόκτησης των περιουσιακών στοιχείων** που αναφέρονται σε αυτή.

II. Το υφιστάμενο νομοθετικό πλαίσιο 1/3: Δήλωση στοιχείων ακινήτων (άρθρο 23 ν. 3427/2005)

- ▶ Κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο ή κάθε είδους νομική οντότητα, ανεξάρτητα από την ιθαγένεια, κατοικία ή έδρα του, το οποίο έχει την 1η Ιανουαρίου εμπράγματο δικαίωμα πλήρους κυριότητας, ψιλής κυριότητας, επικαρπίας, οίκησης και επιφάνειας επί του ακινήτου, καθώς και εμπράγματο ή ενοχικό δικαίωμα αποκλειστικής χρήσης θέσης στάθμευσης, βοηθητικού χώρου και κολυμβητικής δεξαμενής, που βρίσκονται σε κοινόκτητο τμήμα του ακινήτου και αποτελούν παρακολούθημα των παραπάνω εμπραγμάτων δικαιωμάτων, **υποχρεούται να υποβάλει δήλωση στοιχείων ακινήτων**. Την ίδια υποχρέωση έχουν τα παραπάνω πρόσωπα όταν νέμονται ακίνητα χωρίς τη συναίνεση φορέα της Γενικής Κυβέρνησης
- ▶ Η Δήλωση στοιχείων ακινήτων υποβάλλεται **μία φορά, στο έτος που προκύπτει τέτοια υποχρέωση**, σύμφωνα με το προηγούμενο εδάφιο. Η πρώτη εφαρμογή ήταν την 1η Ιανουαρίου 2005.
- ▶ Σε περίπτωση μεταβολής της περιουσιακής ή οικογενειακής κατάστασης του υπόχρεου την 1η Ιανουαρίου, υποβάλλεται **δήλωση μεταβολής στοιχείων ακινήτων** το αντίστοιχο έτος.
- ▶ Οι δηλώσεις στοιχείων ακινήτων χρησιμοποιούνται **αποκλειστικά για φορολογικούς σκοπούς** και δεν επιτρέπεται η **χρησιμοποίησή τους για δίωξη** εκείνου που υπέβαλε τη δήλωση, για παράβαση των κειμένων διατάξεων.
- ▶ Οι δηλώσεις στοιχείων ακινήτων είναι **καταρχήν απόρρητες** και δεν επιτρέπεται η γνωστοποίηση τους σε οποιονδήποτε άλλον εκτός από τον φορολογούμενο στον οποίο αφορούν αυτές.

III. Το υφιστάμενο νομοθετικό πλαίσιο 2/3: Περιουσιολόγιο Ακινήτων

(άρθρο 23^A ν. 3427/2005, όπως προστέθηκε με το άρθρο 52 ν. 3842/2010)

- Ως Περιουσιολόγιο Ακινήτων ορίζεται το **σύνολο της ακίνητης περιουσίας κάθε φυσικού ή νομικού προσώπου**, η οποία αποτελείται από τα εμπράγματα δικαιώματα της πλήρους ή ψιλής κυριότητας ή επικαρπίας ή οίκησης επί ακινήτων, καθώς και το δικαίωμα της αποκλειστικής χρήσης θέσεων στάθμευσης, βοηθητικών χώρων και κολυμβητικών δεξαμενών που βρίσκονται σε κοινόκτητο τμήμα υπογείου, πυλωτής, δώματος ή ακαλύπτου χώρου οικοδομής των πιο πάνω ακινήτων την 1η Ιανουαρίου κάθε έτους.
- Το Περιουσιολόγιο Ακινήτων προκύπτει από τη **μηχανογραφική διαχείριση των δηλώσεων στοιχείων ακινήτων των ετών 2005 έως 2009**, οι οποίες υποβάλλονται από τα υπόχρεα φυσικά και νομικά πρόσωπα. Έτος δημιουργίας του Περιουσιολογίου Ακινήτων ορίζεται το έτος 2009.
- Το Περιουσιολόγιο Ακινήτων ενημερώνεται μέσω των δηλώσεων στοιχείων ακινήτων, οι οποίες υποβάλλονται σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 23 του ν. 3427/2005, όπως ισχύει.
- Το περιεχόμενο του Περιουσιολογίου Ακινήτων είναι απόρρητο, σύμφωνα με τα οριζόμενα στην παράγραφο 7 του άρθρου 23 του ν. 3427/2005, όπως ισχύει.
- Το περιεχόμενο του Περιουσιολογίου Ακινήτων **διαφυλάσσεται και διατηρείται στο διηνεκές από το Υπουργείο Οικονομικών**.
- Ο **Υπουργός Οικονομικών με αποφάσεις του**, που δημοσιεύονται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, προσδιορίζει, εγκρίνει και δίνει εντολές για κάθε δαπάνη που είναι αναγκαία για την εκτέλεση και εφαρμογή των διατάξεων του παρόντος άρθρου, η οποία καταλογίζεται στα έξοδα βεβαίωσης των άμεσων φόρων, όπου από τις διατάξεις που ισχύουν δεν ορίζεται διαφορετικά, και καθορίζει κάθε αναγκαία λεπτομέρεια και γενικά όσα αφορούν την εκτέλεση των διατάξεων του άρθρου αυτού.

IV. Το υφιστάμενο νομοθετικό πλαίσιο 3/3: Συγκρότηση περιουσιολογίου (άρθρο 83 ν. 3842/2010)

- Στη Γενική Γραμματεία Πληροφοριακών Συστημάτων του Υπουργείου Οικονομικών συγκροτείται **περιουσιολόγιο όλων των φυσικών προσώπων, φορολογικών κατοίκων Ελλάδας**
- Στο περιουσιολόγιο περιλαμβάνονται **κυρίως ακίνητα, αυτοκίνητα, σκάφη, εναέρια μέσα μεταφοράς, κατοχή μετοχών, αμοιβαίων κεφαλαίων και εταιρικών μεριδίων.**
- Δεν περιλαμβάνονται οι **τραπεζικές καταθέσεις, τα ομόλογα του Ελληνικού Δημοσίου, τα αμοιβαία κεφάλαια εσωτερικού και οι μετοχές σε εταιρείες που έχουν συσταθεί και λειτουργούν σύμφωνα με τις διατάξεις του ν.δ. 2687/1953 (Α' 317) και του ν. 27/1975 (Α' 77)**
- Οι **υπηρεσίες, φορείς, νομικά και φυσικά πρόσωπα οφείλουν να αποστέλλουν ή να παραδίδουν στοιχεία** για περιουσιακά δεδομένα, κινητή περιουσία, τόκους εισοδημάτων σύμφωνα με την Οδηγία 2003/48 και το ν. 3312/2005, **δεδομένα οικονομικών συναλλαγών και κάθε πληροφορία οικονομικής φύσης** στη Γενική Γραμματεία Πληροφοριακών Συστημάτων του Υπουργείου Οικονομικών.
- Για την αποστολή και συγκέντρωση των στοιχείων αυτών **δεν μπορεί να γίνει επίκληση τραπεζικού ή άλλου απορρήτου** ως προς το Υπουργείο Οικονομικών.
- Με **αποφάσεις του Υπουργού Οικονομικών** ορίζονται:
  - Ο τρόπος αποτύπωσης και συγκέντρωσης των πιο πάνω περιουσιακών στοιχείων.
  - Ο τρόπος και ο χρόνος υποβολής των περιουσιακών στοιχείων για τη συγκρότηση και παρακολούθηση του περιουσιολογίου
  - Κάθε αναγκαία λεπτομέρεια ή διαδικασία.
- Ζητήματα **συνταγματικότητας** καθορισμού των περιουσιακών στοιχείων με υπουργική απόφαση
- Ζητήματα **συμβατότητας προς το ενωσιακό δίκαιο** διακριτικής μεταχείρισης ομολόγων Ελληνικού Δημοσίου και αμοιβαίων κεφαλαίων εσωτερικού

V. Η λειτουργία περιουσιολογίου ως διεθνής υποχρέωση της χώρας και η μη εφαρμογή της

- ▶ «Έως τον Νοέμβριο του 2015, οι αρχές θα καταρτίσουν συνολικό σχέδιο για την καταπολέμηση της φοροδιαφυγής, με βάση την αποτελεσματική διυπηρεσιακή συνεργασία, το οποίο θα περιλαμβάνει: ...ε) καθιέρωση περιουσιολογίου για τη βελτίωση της παρακολούθησης» (ν. 4336/2015, Γ. Συμφωνία Δημοσιονομικών Στόχων και Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων, 2.3. Μεταρρυθμίσεις της Φορολογικής Διοίκησης)
- ▶ «Θα κληθούν όλοι οι φορολογούμενοι, **κάτοικοι εσωτερικού ή εξωτερικού**, να δηλώσουν τα στοιχεία της περιουσίας τους».
- ▶ «Θα περιλαμβάνονται **ενδεικτικά** ακίνητα, οχήματα, αεροσκάφη, σκάφη, μετοχές, εταιρικές μερίδες, συμμετοχές σε επιχειρήσεις (οποιασδήποτε μορφής), τραπεζικοί λογαριασμοί, ομόλογα, αμοιβαία κεφάλαια, επενδυτικά προϊόντα, μίσθωση θυρίδων, δρόμωνες ίπποι, κινητά μεγάλης αξίας κλπ.»
- ▶ «Το Περιουσιολόγιο **θα τηρείται αποκλειστικά στο Υπουργείο Οικονομικών** και θα αντλεί στοιχεία τόσο από άλλες υπηρεσίες της ημεδαπής και της αλλοδαπής όσο και από τις δηλώσεις των φορολογουμένων» (Απολογισμός Τρ. Αλεξιάδη [Νοέμβριος 2016])
- ▶ Το περιουσιολόγιο ως διευρυμένη μορφή της δήλωσης πόθεν-έσχες με πλήρη καταγραφή των περιουσιακών στοιχείων όλων των πολιτών, συμπεριλαμβανομένων των **μετρητών που φυλάσσονται εκτός τραπεζικού συστήματος**, όπως και **κινητών πραγμάτων μεγάλης αξίας** (π.χ. πίνακες ζωγραφικές μεγάλης αξίας), ακινήτων αλλοδαπής, κινητών αξιών, αυτοκινήτων, σκαφών στην Ελλάδα και το εξωτερικό, υπερβαίνει το πλαίσιο της υφιστάμενης διάταξης του άρθρου 83 ν. 3842/2010.

VI. Ηλεκτρονική δήλωση πόθεν-έσχες και περιουσιολόγιο 1/2

(ν. 3213/2003 όπως ισχύει σήμερα)

- ▶ Η ηλεκτρονική δήλωση περιουσιακής κατάστασης βουλευτών, δημόσιων λειτουργών και υπαλλήλων, ιδιοκτητών μέσω μαζικής ενημέρωσης και άλλων κατηγοριών προσώπων περιέχει λεπτομερώς **τα υφιστάμενα κατά την 31 Δεκεμβρίου του προηγούμενου έτους περιουσιακά στοιχεία στην ημεδαπή και την αλλοδαπή** και υποβάλλεται στην ιστοσελίδα www.pothen.gr.
- ▶ Ως περιουσιακά στοιχεία, θεωρούνται, ιδίως:
  - ▶ Τα έσοδα από κάθε πηγή
  - ▶ Τα ακίνητα, καθώς και τα εμπράγματα δικαιώματα σε αυτά
  - ▶ Οι μετοχές ημεδαπών και αλλοδαπών εταιρειών, τα ομόλογα και ομολογίες κάθε είδους, τα μερίδια αμοιβαίων κεφαλαίων κάθε είδους και τα παράγωγα χρηματιστηριακά προϊόντα κάθε είδους.
  - ▶ Οι κάθε είδους καταθέσεις σε τράπεζες, ταμειυτήρια και άλλα πιστωτικά ιδρύματα, καθώς και τα κάθε είδους χρηματιστηριακά ή ασφαλιστικά προϊόντα και συμμετοχές σε κεφάλαια επιχειρηματικών ή επενδυτικών συμμετοχών (funds) και καταπιστεύματα (trusts), με αναφορά σε ποσό και πηγή προέλευσης και όλους τους συνδικαιούχους.
  - ▶ Η μίσθωση θυρίδων σε τράπεζες, ταμειυτήρια και άλλα ημεδαπά ή αλλοδαπά πιστωτικά ιδρύματα.
  - ▶ Το σύνολο των μετρητών ... εφόσον το συνολικό ποσό υπερβαίνει τις δεκαπέντε χιλιάδες (15.000) ευρώ (αθροιστικά για τον υπόχρεο, τον/την σύζυγο και τα ανήλικα τέκνα)
  - ▶ Τα κινητά μεγάλης αξίας, εφόσον η αξία αυτών υπερβαίνει το ποσό των τριάντα χιλιάδων (30.000) ευρώ, συμπεριλαμβανομένου Φ.Π.Α.

VII. Ηλεκτρονική δήλωση πόθεν-έσχες και περιουσιολόγιο 2/2

(ν. 3213/2003 όπως ισχύει σήμερα)

- ▶ Σε περίπτωση απόκτησης νέου περιουσιακού στοιχείου ή επαύξησης υφιστάμενου, στη δήλωση περιλαμβάνεται, υποχρεωτικά, το **ύψος της σχετικής δαπάνης** καθώς και **αναλυτική παράθεση της πηγής προέλευσης των σχετικών πόρων**.
- ▶ Βλ. επίσης υπ'αρ. 1846 οικ./13.10.2016 κοινή απόφαση των Υπουργών Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και Οικονομικών (ΦΕΚ Β' 3300) «Τύπος και περιεχόμενο της Δήλωσης Περιουσιακής Κατάστασης (Δ.Π.Κ.) και της Δήλωσης Οικονομικών Συμφερόντων (Δ.Ο.Σ.) – Ηλεκτρονική υποβολή των δηλώσεων αυτών».
- ▶ **14 πίνακες προς συμπλήρωση** που αφορούν, μεταξύ άλλων, στοιχεία οικείων (ενήλικα τέκνα, θετά τέκνα, γονέας, θετός γονέας, αδέρφια, παππούδες, γιαγιάδες), θυρίδες σε τράπεζες, ταμειυτήρια και άλλα ημεδαπά ή αλλοδαπά ιδρύματα, φυλασσόμενα εκτός πιστωτικών ιδρυμάτων ή εντός θυρίδων μετρητά, τιμαλφή, πολύτιμα είδη, πολύτιμα μέταλλα, πολύτιμους λίθους, καθώς και συμμετοχές σε κάθε είδους επιχείρηση / νομική οντότητα.

VIII. Ο σκοπός του περιουσιολογίου ως πολιτικό και νομικό ζήτημα

- ▶ «Το Περιουσιολόγιο θα συμβάλλει αφενός στην **καταπολέμηση της φοροδιαφυγής και της απόκρυψης κεφαλαίων**, αφετέρου στην **ορθότερη άσκηση της φορολογικής πολιτικής, με δικαιότερη κατανομή των βαρών**» (Απολογισμός Τρ. Αλεξιάδη [Νοέμβριος 2016])
- ▶ Επιβολή ενός **φόρου επί του συνόλου της περιουσίας** (net wealth tax) σύμφωνα με το πρότυπο άλλων ευρωπαϊκών κρατών (ιδίως Γαλλία, Ισπανία) με κατάργηση ή μείωση του ΕΝΦΙΑ;
  - ▶ Οικονομική αποδοτικότητα vs. ισότητα ενώπιον των δημοσίων βαρών
- ▶ **Αποκάλυψη και φορολόγηση αποκρυβέντων εισοδημάτων του παρελθόντος** (ενδεχομένως σε συνδυασμό με κίνητρα «αυτοαποκάλυψης»);
- ▶ Έλεγχος συνταγματικότητας ως συνάρτηση του επιδιωκόμενου σκοπού

ΙΧ. Ανοικτά ζητήματα 1/2

- ▶ **Τρέχουσα αξία ή αξία κτήσης** της περιουσίας;
- ▶ **Τρόπος αποτίμησης** αξίας;
  - ▶ «Η δηλούμενη αξία προκύπτει είτε από **σχετικό παραστατικό αγοράς** ή από **πράξη της φορολογικής αρχής για την επιβολή φόρου** αιτία θανάτου, δωρεάς, γονικής παροχής ή προίκας κατά το χρόνο κτήσης τους. Η **εκτιμώμενη αξία κινητών που είναι ασφαλισμένα κατά κινδύνων κλοπής, πυρκαγιάς και λοιπών κινδύνων** δεν μπορεί να είναι κατώτερη αυτής που αναγράφεται στη σχετική σύμβαση» (άρθρο 2 παρ. 1 ν. 3213/2003)
  - ▶ Σημαντικά νομοθετικά κενά
  - ▶ Ζητήματα συνταγματικότητας λόγω αποτίμησης αξίας κτήσης
- ▶ Κατάργηση **τεκμηρίων δαπανών** και απόκτησης περιουσιακών στοιχείων;
- ▶ Σχέση περιουσιολογίου και «πόθεν έσχες»;
  - ▶ Αναδρομική φορολόγηση **προσαύξησης περιουσίας που απαλλασσόταν του «πόθεν έσχες»;**
- ▶ **Διοικητικό κόστος** λειτουργίας και προσαρμογής των πληροφοριακών συστημάτων;

Χ. Ανοικτά ζητήματα 2/2

- ▶ Το δικαίωμα στην **προστασία των προσωπικών δεδομένων** (άρθρο 9^ο Συντ., άρθρα 4 παρ. 1 και 5 παρ. 1, 2 ν. 2472/1997) επιβάλλει τήρηση της αρχής της αναλογικότητας κατά την επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων.
- ▶ Η υποχρέωση δήλωσης μετρητών, πλην καταθέσεων, και άλλων κινητών αντικειμένων μπορεί να υποστηριχθεί ότι εκθέτει σε κίνδυνο την **προσωπική και οικογενειακή ασφάλεια και ασφάλεια της περιουσίας των υποχρέων**, χωρίς να εξυπηρετείται ο επιδιωκόμενος σκοπός
- ▶ Δεν υφίσταται **ασφαλής και δεσμευτική** μέθοδος υπολογισμού των αντικειμένων αξίας που φυλάσσονται εκτός τραπεζικών ιδρυμάτων.
  - ▶ «Η συλλογή [των κινητών μεγάλης αξίας που η αξία τους υπερβαίνει τις 30.000 ευρώ και των κινητών που φυλάσσονται εντός θυρίδων] καθίσταται **απρόσφορη και μη κατάλληλη για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού** της πλήρους καταγραφής και αποτύπωσης της περιουσιακής κατάστασης των υπόχρεων σε δήλωση προσώπων. Η συλλογή τους είναι **νόμιμη μόνο για τις περιπτώσεις που υπάρχει αποδεικτικό της αξίας αυτών**, όπως παραστατικό αγοράς ή πράξη φορολογικής αρχής για την επιβολή φόρου αιτία θανάτου, δωρεάς, γονικής παροχής, ή ασφαλιστική σύμβαση σε περίπτωση ασφάλισής τους κ.λπ. και εφόσον δεν πρόκειται περί οικογενειακών κειμηλίων που έχουν συνήθως από διαθήσεως αξία για τους υποχρέους». (ΑΠΔΠΧ 6/2016)
- ▶ Κίνδυνος **διαρροής, δημοσιοποίησης και αθέμιτης χρήσης των υποβαλλόμενων στοιχείων**
  - ▶ Υποχρέωση **λήψης των κατάλληλων οργανωτικών και τεχνικών μέτρων** για την ασφάλεια των δεδομένων και την προστασία τους από κάθε αθέμιτη επεξεργασία (άρθρο 10 παρ. 3 ν. 2472/1997)
  - ▶ Υποχρέωση **εκπόνησης μελέτης επικινδυνότητας** με βάση τους κινδύνους και τη φύση των δεδομένων που θα συγκεντρωθούν στην ηλεκτρονική βάση (πρβλ. ΑΠΔΠΧ 98/2013)
- ▶ Τήρηση **αρχής αναλογικότητας** λόγω επιβολής κυρώσεων φυλάκισης και χρηματικής ποινής έως 100.000 ευρώ σε περίπτωση μη υποβολής δήλωσης ή υποβολής ανακριβούς ή ελλιπούς δήλωσης